

SLOVENSKI NAROD.

Izhaja vsak dan zvečer, izimši nedelje in praznike, ter velja po pošti prejemati za avstrijsko-ogerske dežele za vse leto 16 gld., za pol leta 8 gld., za četrt leta 4 gld., za jeden mesec 1 gld. 40 kr. — Za Ljubljano brez pošiljanja na dom za vse leto 13 gld., za četrt leta 3 gld. 30 kr., za jeden mesec 1 gld. 10 kr. Za pošiljanje na dom računa se po 10 kr. za mesec, po 30 kr. za četrt leta. — Za tuje dežele toliko več, kolikor poština znaša.

Za oznanila plačuje se od četiristopne petit-vrste po 6 kr., če se oznanilo jedenkrat tiska, po 5 kr., če se dvakrat, in po 4 kr., če se trikrat ali večkrat tiska.

Dopisi naj se izvolé frankirati. — Rokopisi se ne vračajo. — Uredništvo in upravnništvo je v Ljubljani v Frana Kolmana hiši „Gledališka stolba“.

U pravníštvu naj se blagovolijo pošiljati naročnine, reklamacije, oznanila, t. j. vse administrativne stvari.

Vabilo na naročbo.

Gg. naročnike, katerim je koncem tega meseca naročnina potekla, prosimo, da jo o pravem času ponové, ako hoté list dobivati redno v roke, ker „Slovenski Narod“ pošiljamo samo onim, ki naprej plačajo naročnino.

„SLOVENSKI NAROD“

velja za ljubljanske naročnike brez pošiljanja na dom:

Za pol leta	6 gld. 50 kr.
„ četrt leta	3 „ 30 „
„ jeden mesec	1 „ 10 „
Za pošiljanje na dom se računa 10 kr. na mesec, 30 kr. za četrt leta.	

S pošiljanjem po pošti velja:

Za pol leta	8 gld. — kr.
„ četrt leta	4 „ — „
„ jeden mesec	1 „ 40 „

Upravníštvo „Slov. Naroda“.

Deželni zbor kranjski.

(VII. seja dne 26. septembra 1882.)

(Konec.)

Poslanec Svetec: Nij mi po mnogih vprašanjih mogoče izvedeti jedne stvari, katero bi jaz tako rad poizvedel in katera je bistvena: je li namreč nemški „Schulverein“ izročil šolsko poslopje v last občini v Maverlu, akopram je sklep tak, da se poučuje poleg nemškega učnega jezika tudi slovenski jezik kot obligatni učni predmet. Ta določba pa je očitno proti postavam in taka ostane, kajti §. 19 državnih osnovnih postav odločno določuje, da se ne sme nikdo siliti k učenju drugega deželnega jezika. Tu pa naj bi se proti tem načelom ravnalo pod pokroviteljstvom nemškega „Schulvereina!“ Gospod Anton vitez Gariboldi hvalisal je kot

načelnik „Ortsgruppe Laibach“ nemški „Schulverein“, a to ne velja mnogo, po pogovoru: „Vsak berač svojo mavho hvali!“ (Klici: Istina! Občna veselost.)

Ko so bratje Čehi na Dunaji prosili, da bi se jim dovolila česka privatna ljudska šola ob njih stroške, odbil jim je deželni šolki svet nižje-avstrijski to opravičeno prošnjo, in minister extra statum, g. dr. Weitlof, predsednik nemškega „Schulvereina“ je bil poklican, da je izdelal dotični referat. Ko se je pa v Holeševicah, v popolnem českej občini zaprla nemška šola nemškega „Schulvereina“, takoj podal se je dr. Weitlof na pot in se v Pragi pri cesarskem namestniku pritoževal, kaka krivica se godi nemškemu „Schulvereinu“ in Nemštvu. Tu se pač vpraša, velja li povsod jednaka mera? Vsak nepristransk človek bode po tej meri tudi sodil, in odkritosrčno izjavil, da so nameni nemškega „Schulvereina“ le germanizatorični in taki so bili in taki ostanejo! (Dobro! Dobro!)

Poslanec Dežman govori jako dolgo ali tako zmedeno, da so narodni poslanci in poslušalci kar strmeli. (Nemški poslušalec na galeriji rekel je: „Der Dežman kindelt ja bereits!“) On namreč meni, naj Slovenski poslanci, ki tako radi pošiljajo žandarje in ovaduhe po deželi, je tudi pošljejo, ker se uže silijo za „hofmeistre“ slovenskega prebivalstva, v Beljak, Celovec in Celje itd., kamor slovenski kmet pošilja svojo deco v šolo, da bi se naučila nemškega jezika. Videli bodo, kako škodujejo tistim ljudem, kateri imajo v Ljubljani dijake na hrani in v stanovanji, za mnogo tisočev vsako leto, kajti slovenski kmet neče pošiljati svojih otrok več v Ljubljano, zato ker so šole tu uže poslovenjene. (Glasen smeh in oporekanje.)

Sploh pa, da najbolj navdušeni narodnjaki nijnajo nobenega navdušenja za slovenske ljudske ali srednje šole, in ravno strankarski vodje silijo deco v nemške šole. Idite gospoda, pravi Dežman,

gledat v licealno poslopje, kako silijo narodnjaki svojo deco v nemško ljudsko šolo (Uebungsschule), katera je zvezana z nemško preparandijo. (Oporekanje. Dr. Zarnik kliče: Nij res, da je ta šola nemška! Učni minister baron Conrad zatrjeval je v državnem zboru, da je ta šola slovenska. Ali se laže minister Conrad, ali pa g. Dežman. Dobro! Dobro! Istina!) Dr. Vošnjak, pravi nadalje Dežman, neče privoščiti kmetskemu ljudstvu nemškega pouka, a kako znajo slovenske kuharice ali krščence ceniti znanje nemščine in to znanje celo obdačiti to hoče povedati zdaj on.

Vsaka kuharica je neiztrpljivo ponosna, ako zna le nekoliko besed nemških. In takih iščejo posebno narodne rodbine v Ljubljani. (Smeh! Dr. Bleiweis: Nij res! Še nečemo takih!) Kuharica ali dekla, katera zna le slovenski materni jezik, dobiva le po 4 gld. na mesec, ako pa zna nemški vsaj nekoliko tolči, takoj zahteva 6 gold., tedaj 2 gold. več. (To so gotovo date, katere je dobil Dežman pri g. Müller-ju, ki oskrbuje slovenskim krščenicam in hlapcem službe, poleg tega pa je odgovorni urednik in založnik jetičnega nemškega lista ljubljanskih fakijskih oponentov in pa godec v ljubljanskem nemškem gledališči. — „Auch eine Quelle,“ bi rekel Nemeč.)

Tedaj znaša, nadaljuje Dežman, diferenca mej plačo tistih služkinj, katere znajo nemški in mej prosto krščeno 500 gld. kapitala, kateri se vsako leto obrestuje. Na toliko ceni se vrednost znanja nemškega jezika. Kako škodo delajo slovenski poslanci kuharicam in deklam, pa tudi hlapcem, ki ne znajo nemški; koliko večja bila bi njih plača, da so zmožni nemškega govora! (Krohoni smeh.) Zdaj prične Dežman zagovarjati in hvalisati nemški „Schulverein“ in njega delovanje. Da je storil kak narodnjak kaj jeducega, da je ustanovil šolo in daroval šolsko poslopje, kakor je to storil nemški „Schul-

LISTEK.

Nové slovenske knjige.

Ko smo koncem julija meseca dobili vest, da je vlada dovolila uvedenje slovenščine na spodnjih gimnazijah v Ljubljani, v Rudolfovem in v Kranji, rekli smo, da nas to dovoljenje ne najde nikakor nepripravljenih in da bode „marljivost in požrtvovalnost naših rodoljubnih profesorjev priredila nam vsa poučna sredstva“ do sredi septembra. Ta naša trditve obistinila se je popolnem, kajti pred seboj imamo zopet tri nove slovenske šolske knjige, namreč:

I.

Latinsko-slovenski slovník za tretji in četrti gimnazijski razred, izdelan po latinsko-nemškem I. A. Rožeka. V Ljubljani. Tiskala in založila Ig. pl. Kleinmayr & Fed. Bamberg 1882. Cena 2 gld. 70 kr. Ta 446 strani obsežajoča knjiga namenjena je, kakor pravi predgovor, tolmačenju onih latinskih spisov, ki se navadno čitajo v tretjem in četrtem razredu gimnazije. Ti spisi so: 1. vsi

življenjepisi Cornelija Nepota; 2. C. Julija Caesarja Bellum Gallicum; 3. Em. Hoffmanna Historia antiqua in 4. I. A. Rožeka Chrestomathija iz latinskih pesnikov. Spisali pa so to knjigo po Rožekovega slovníka četrtaj izdaji gospodje profesorji: V. Kermavner (A, B, E), M. Pleteršnik (C, D, M), M. Vodušek (F—L), Fr. Wiesthaler (N—Q) in Fr. Žakelj (R—Z).

Gospodje pisatelji v predgovoru pravijo, da se to delo v strogem pomenu besede ne more zvati prevod, „ker se slovníki ne dajo prevajati, kakor druge knjige. Tvarina je v slovenskem in nemškem delu sicer jednaka, ali pomen besedni se da čisto le določiti, ako imaš cel latinski stavek pred seboj. Za tega delj je bilo pogosto treba ozirati se na klasike same.“ V dosego tega namena služili so jim Crusijev, Eichertov in drugi latinski slovníki in latinsko-hrvatski rječnik.

Vsak nestrokovnjak se bode po površnem prelistovanju tega slovníka preveril, da so gospodje pisatelji imeli trudapolno delo in da je bilo treba jeklene vztrajnosti, da smo v tako primerno kratkem času dobili ta neobhodno potrebni slovník, pri čegar pogledu bi človek skoraj zavidal današnjo mladino,

katerej je usoda toli mila, da sreba pouk in vednost iz slovenskih knjig in iz slovenskih predavanj.

II.

Aritmetika za nižje gimnazije. Spisal dr. Fr. vitez Močnik. Po šest in dvajsetem natisku poslovenil I. Celestina. Prvi del. V Ljubljani. Tiskala in založila Ig. pl. Kleinmayr & Fed. Bamberg. 1882. Cena mehko vezane knjigi 1 gld. 10 kr. Ta knjiga hvali se sama, kajti ime Močnikovo znano je izven avstrijskih mej in komur bi to ne zadostovalo, premisli naj, da knjiga, ki je doživela 26. natisek, mora biti izvrstna in praktična. In to obče priznajo knjigo dobili smo tudi v slovenskem jeziku. Težave niso bile male, a jako povoljno premagane; jezik je gladek, izrazi povoljni in srečno izbrani, sploh knjiga lahko umevna, ker se gospod prelagatelj nij strogo držal purizma, marveč pridržal obče udomačene izraze kakor na pr. sumand, minuend, multiplikator, multiplikand, produkt, dividend, kvocijent, faktor, eksponent, procent itd.

III.

Vadbe v skladnji latinski. Prvi del za tretji gimnazijski razred. Sestavil prof. V. Kermavner. V Ljubljani. Tiskala in za-

verein“, bili bi vzprijeli njega ali njegovega odposlanca, kakoršen je bil gosp. Linhart za nemški „Schulverein“, z največjo častjo. Ali da bi bil kak narodnjak dal le 200 gold. za kako šolo! (Klici: Da! Da!) Možnarji bi pokali, šolska mladina bi pričakovala dotičnega dobrotnika, tudi duhovščina bila bi na mestu, in vse bi se veselilo, da želi šolski dobrotnik razgovarjati se z otroci te šole in osvedočiti se o njih napredku. A narodnjaki slovenski so drugzega mišljenja. Napravili in pretirali so znani potres v Litiji (s tem misli Dežman oknopobijanje v Litiji znanega glasovitega c. kr. okrajnega glavarja viteza Vestenecka). Nemški „Schulverein“ nij prozročil v Mavrlu nikakoršnih razburjenostij, kakor pravi interpelacija slovenskih poslancev; ljudje, Slovenci sploh ljubijo učenje nemškega jezika; isto tako ga poželijo tudi ljudje v Mavrlu in v Suhem. Dež. šolski svet nij, kakor se je trdilo, servilen hlapec nemškega „Schulvereina“ in dotična prošnja občanov se nij usilila prebivalstvu, ampak „ein würdiger Schulmann“, (tako nazivlja g. Dežman dotičnega učitelja), potrudil se je póttem podpisov označiti resuo (?) mnenje občanov v Mavrlji. (Glasen smeh.)

Tožil se je nemški „Schulverein“ tudi zaradi tega, da dovoljuje učiteljem za nemški pouk „Ehrengaben“. (Dr. Zarnik: Da! Da! Judeževe groše!) To nij nič posebnega, pravi Dežman; vsaj je ustanovil tudi „ein würdiger Priester“, ranjki profesor Metelko, štipendije za učitelje, kateri uspešno poučujejo na slovenskih ljudskih šolah slovenščino; tudi so ustanove za poučevanje kmetijstva. Prijatelji nemškega „Schulvereina“ zmirljajo se po slovenskih listih z „nemškutarji“, „prusjani“ itd. in tajna policija narodne stranke priobčila je uže po slovenskih časnikih imena tistih učiteljev, katerim je določil nemški „Schulverein“ „Ehrengaben“. A ta narodna policija nij vedela pravih imen učiteljev in priobčila je popolnem napačna imena! (Oporekanje. Dr. Zarnik: Mi vse te možakarje učitelje jako dobro poznamo!) Potem prične Dežman na novo hvaliti nemški „Schulverein“ in obžaluje, da so slovenski poslanci tako malo navdušeni za svobodo društveno. Ako bode kak neveden kmetski fant pobil kakega „Schulvereinlerja“, so to krivi le slovenski poslanci in tu ne pomaga nič umivati si rok z razburjenostjo naroda. (Glasen smeh.)

Sploh pa deluje nemški „Schulverein“ po enakem načinu, kakor sv. katoliška cerkev. Poslanec Klun je rekel, da bodedo imeli krasna šolska splotja, zraven pa bajte; a bili so časi, da so se gradili lepi samostani, zraven pa so stale raztrgane kočice.

Dežman pravi, da sicer ne stavi predloga, izreči zahvalo nemškemu „Schulvereinu“, a da mu v srci isto izreka! (Dr. Vošnjak: Wie bescheiden! Glasen smeh!) Delovanje nemškega „Schulvereina“ bodo potomci blagoslavljali, interpelacijo pa bodo zgodovinarji označili kot „Aktenstück nationaler Ver-

ložila Ig. pl. Kleinmayr & Fed. Bamberg. 1882. Cena 80 kr. Kakor gospod pisatelj v uvodu sam pravi, uravnana je ta knjizica „po nekeje novej, doslej v enakih knjigah nenavadnej metodi“. Za vsako važneje pravilo sklonovja zbrani so zgledi v dveh skupinah: v prvi, kolikor možno, v logičnem redu; „nadaljevanje pa obsega tem podobne, mešane stavke.“ „Vadbe“ sestavljene so v soglasji z g. Lad. Hrovata „Latinsko slovnico“, katere dotični §§. so nad vsakim oddelkom navedeni. Nij dvoma, da bode ta 133 strani obsejoča knjiga, katerej je na konci pridejan kratek slovensko-latinski slovník, dobro služila učiteljem in učencem.

Prepuščaje obširno in znanstveno oceno strokovnjakom, zdela se nam je dolžnost, naznaniti te tri knjige slovenskemu občinstvu, katero je bode gotovo z veseljem vzprijelo, ker se ž njimi pospešuje narodna vzgoja naše mladine in ker smo zdaj za prvo silo oskrbljeni z vsem potrebnim.

Prijetna dolžnost nas pa tudi veže, pri tej priliki javno izrekati zahvalo in priznanje gg. Kleinmayr in Bamberg, da sta imela toliko podjetnega duha, da sta založila in tako brzo in lično dotiskala najpotrebnejše šolske knjige.

irring“. S tem sklene Dežman mej glasnim smehom in oporekanjem narodnih deželnih poslancev in občinstva.

Poslanec gosp. Navratil:

„Lansko leto sem bil prisiljen g. deželnemu poslancu Dežmanu povedati, da dobro ne vidi, letos pa mu moram reči, da dobro ne sliši ali pa noče prav slišati. Trdil sem v svojem govoru, da je mej 45 učenci šole maverlske 15 nemških, 30 pa slovenskih; prav za prav je 11 Nemcev, 31 pa Slovencev. On pa trdi, da so prebivalci skoraj sami Nemci. Da dokažem z avtentičnim pismom, da jaz resnico govorim, on pa, kakor po navadi, poslušalce slepi, naj mu preberem dotični pasus iz naredbe vis. c. kr. deželnega šolskega sveta od 5. maja 1882 št. 550, ki se glasi: „In Bezug auf die Bestimmung der sprachlichen Errichtung für die bewilligte öffentliche Volksschule in Majerle ergibt sich aus dem vom k. k. Bezirksschulinspector laut Bericht vom 8. Jänner l. J. Z. 141 eingehend gepflogenen Erhebungen folgendes: Von den 45 Schülkern der Nothschule beziehungsweise der Schulgemeinde Majerle sprechen und verstehen 14 nur slovenisch, weitere 9 sprechen slovenisch und verstehen etwas wenigens deutsch; slovenisch und deutsch sprechen 7, deutsch sprechen, verstehen aber auch etwas slovenisch 4, nur deutsch sprechen und verstehen 11. Hiernach ergibt sich mit Rücksicht auf den Zweck eines erspriesslichen und gedeihlichen Schulunterrichtes die Nothwendigkeit einer Theilung des Unterrichtes in einer deutschen und einer slovenischen Abtheilung mit Einführung des Halbtagsunterrichtes, wobei abwechselnd die eine Abtheilung Vormittags und die andere Nachmittags nach dem vorgeschriebenen Lehrplane den Unterricht zu geniessen hätte.“

Nach dieser Eintheilung hat für die deutsche Abtheilung die deutsche und für die slovenische Abtheilung die slovenische Sprache als Unterrichtssprache zu gelten, in der letzteren zugleich die deutsche, in der ersteren aber die slovenische Sprache als Lehrgegenstand zu bestehen.

Hiedurch wird zugleich den Intentionen des deutschen Schulvereines wegen Begründung einer Schule in Majerle innerhalb der gesetzlichen Grenzen möglichst Rechnung getragen.“

Kar se tiče učitelja maverlske šole za silo, katerega on hvali, da ga prehvaliti ne more in za katerega se navdušuje, da mu uže sape zmanjkuje, naj mu povem, da je ta njegov „Schulfreund“ uže davno odstavljen. (Zbornica se na ves glas smeje). Nemški „Schulverein“ ga je prav pridno z denarjem podpiral, on pa se je bil vrgel z vso strastjo na **sladko kapljico** in pozabil popolnem na krompir, fižol, šolo in „Schulverein“. Evo dokaza iz zgoraj omenjene naredbe vis. c. kr. dež. šolskega sveta: „Die vom k. k. Bezirksschulrathe verfügte **Enthebung** des bisherigen Nothschullehrers in Majerle wird zur Kenntniss genommen.“ Tako je končal slavni „Schulfreund“ Dežmanov. (Viharen smeh in plosk v zbornici in na galeriji; nemškutarji sami grajajo konfuznega Dežmana.)

Poročevalec dr. Schrey pravi, da vse hujskanje proti nemški šoli v Mavrlu izvira od c. kr. okrajnega šolskega sveta v Černomlji. Ta je tudi pouzročil da so se Nemci za Slovence katastrofirali! Sploh pravi dr. Schrey, da je v Mavrlu le 7 Slovencev in 45 Nemcev, v obče pa zahteva ta generaldiktator Nemcev, naj slovenski poslanci ne izgovarjajo „Mavrlu“ ampak „Meierle“, kajti to je nemška vas. (Glasen smeh.) (Kaj bi dr. Schrey, načelnik uže leto in dan ne sklicanega konstitucionalnega društva, rekel, ko bi se zahtevalo, da naj bi se Ljubljana kot slovensko mesto, po zadnej ljudske štetvi nazivljala le Ljubljana in ne tudi „Laibach“? Op. poroč.)

Potem se glasuje o vsih posameznih predlogih finančnega odseka in se isti sprejmo. Na razgovor pride sedaj predlog nemškega deželnega odbora in povsem nemškega finančnega odseka, naj se dovoli za neobligatorični pouk nemščine na slovenskih ljudskih šolah 500 gl.

Proti temu predlogu oglasi se poslanec Svetec. On pravi: Dr. Schaffer rekel je, da je 500 gl., kateri se dajo za nepotrebni nemški pouk na slovenskih ljudskih šolah, le „bagatela“ in vender je to ista mala svota, katero je po nasvetu zgolj nemškega finančnega odseka odrekel deželni zbor za podporo ljudskih šol za silo, večinom po prečastitih duhovnikih vzdržavanih. Uže lani sem rekel, da je svota nasvetovana in dovoljena za nemški pouk na slovenskih ljudskih šolah popolnem zavržena. Isto danes ponavljam s polnim prepričanjem. (Dobro! Dobro.) Deželni odbor sedajni seveda hvali se, da se je za nemški pouk oglasilo 690 učencev slovenskih. Poročilo deželnega odbora kranjskega pa nam ne pove, koliko teh prijavljenih učencev je tudi pri nemškem pouku ostalo, in kakšni so bili vspehi tega usiljenega in nepotrebne pouka. Meni nijso znani odnošaji vse kranjske dežele v tej zadevi, a kolikor se tiče nemškega pouka vsaj v litijskej šoli, hočem nekoliko povedati, kako se je tu delalo, da se je ustanovil prostovoljni neobligatni nemški pouk. Deželni odbor in c. kr. deželni šolski svet sta v jako prijaznej zvezi, nu seveda, „meso od mesa“ ne more biti tudi drugače. Najprvo je deželni odbor, potem pa c. kr. deželni šolski svet navduševal učitelje, naj gledajo in delajo na to, da se ustanovi prostovoljni neobligatni nemški pouk na slovenskih ljudskih šolah kranjskih, seveda tudi v Litiji. (Kako pa bi smela manjkati Litija pri pouku v nemščini, ta po Vestenecku tako slavnoznani okraj kranjski. Op. poroč.) Učitelj in vodja litijske šole storil je svoje, da bi pridobil kaj učencev za nemški pouk, po naročilu deželnega odbora in deželnega šolske sveta; a oglasili so se le trije pouka v nemščini željni učenci; pouk za tako majhno število učencev je bil tedaj nemogoč. Kar pride deželni šolski nadzornik ljudskih šol gosp. Rajmund Pirker v Litijo in prvo kar je storil je bilo, da je vprašal, kako je z neobligatnim nemškim poukom na litijski ljudske šoli. Učitelj odgovori, da se je potrudil ga upeljati, da pa nij bilo mogoče ga ustanoviti, kajti le trije, od katerih so starši to želeli, so se prijavili, več pa jih nij bilo.

A g. deželni šolski nadzornik Pirker mu odgovori: „Tu boste precej videli, kako se taka stvar napravi!“ Precej potem vpraša g. Pirker otroke: „Otroci, kdo hoče nemški znati? Tu je priložnost se nemško naučiti!“ In takoj je poskočila cela tropa paglavcev izza klopij in vsi so prijavili, da hočejo znati nemški. „Glejte“, je rekel c. kr. deželni šolski nadzornik ljudskih šol, „tako se mora delati in učencev ne manjka“ in takoj se je ustanovil v Litiji neobligatorični nemški pouk na ljudske šoli. In g. Pirker je rekel učitelju litijskemu, da se ima natanko ravnati po ukazih kranjskega deželnega odbora in deželnega šolskega sveta, drugače ga bode moral prijaviti in prišel bode v disciplinarno preiskavo. (Klici: Čujte! Čujte!)

Pouk nemški ustanovil se je potem v Litiji, a mislim, da je bilo z njim po celej deželi ravno tako kakor v Litiji. Navdušenje provociranih paglavcev za nemščino pa nij trajalo dolgo in je kmalu ugasnilo. Po zimi je bilo še nekaj frekventantov, a po leti nobenega. Le škoda, da g. deželni šolski nadzornik ljudskih šol g. R. Pirker nij prišel i potem koncem leta nadzorovat nemški, njemu toliko priljubljeni pouk, osvedočil bi se bil, da je bila njegova agitacija vsaj za litijsko šolo popolnem brezvspešna. Otroci naučili so se pisati malo številice nemških črk, drugzega pa nič, in imeli so priliko, vsaj nekaj pozabiti. (Klici: Istina!) Če sedi otrok od 7. do 12. leta v ljudske šoli po 5 ur na dan, potem ima uže zadosti in vsak daljni pouk v nemščini mora biti brezvspešen.

To pa nikakor ne gre, da nemški „Schulverein“ učitelje tajno podkupi, naj bi širili nemštvo. Kako pride sploh deželni zbor do tega, podpirati nemškovalno delovanje „Schulvereinovo“? Oni delajo šole, deželni normalni šolski zaklad pa jih mora vzdržavati. Ali skladajo v deželne zaklade mar Nemci, in ne v ogromnem številu Slovenci? In ali se ne godi potem velika krivica Slovincem? Kočevarji itak uže delajo deželi premnogo stroškov, ko hodijo

široj sveti in mora deželni zaklad za nje plačevati ogromne svote bolnišnicam. Tu bi bilo dobro, da bi se napravile kake ustanove, da ne bi dežela trošila toliko novcev. V Kočevji imajo bolnišnico, in še to mora vzdrževati deželni zaklad. Dr. Schrey je izrekel, da se daje večidel le za slovenske šole, a tu vidimo, da nasprotna gospoda podpira le s posebno navdušenostjo nemške šole in nemški pouk na slovenskih šolah.

Pa še na štirirazrednicah je nemški pouk popolnem brezvspešen in škoda je za čas in denar, ki se troši v očitno škodo duševnega razvitka slovenskega naroda. (Dobro! Dobro!) Poglejte gospodje, povem vam slučaj, ki drastično osvetljuje naše šolske razmere. Učenec štirirazrednice hotel je letos ustopiti v gimnazijo, a nij mogel, dasiravno je stala v se ve da nemškem spričevalu cela vrsta samih „sehr gut“ — in zakaj? Zaradi nezmožnosti v slovenskem jeziku! (Klici: Čujte! Čujte!) Gospoda, tu bode treba govoriti kmalu resno besedo. (Dr. Vošnjak: Bomo uže!)

Gosp. Dežman rekel je, da se mora poslom, ki znajo nemški, plačevati po dva goldinarja na mesec več. No, če bi to bila istina, morali bi mi, ki imamo vender v prvi vrsti skrbeti za davkoplačujoče gospodarje, ne za posle, posebno gledati na to, da ne znajo posli ničesa nemški.

No, pa če je uže, kakor Dežman misli, toliko hasnovita nemščina za posle, — za kmeta pa nij, nikakor ne. Nijsem še nikoli slišal, da bi tisti kmet, ki zna nemški, tam pridelal 5 mernikov žita, kjer pridelal kmet, ki zna samo slovenski, le 2. Temveč pa dobro vem, da tisti kmetje pri nas, ki znajo nekaj nemški govoriti, so navadno najslabši, kajti čestokrat so taki pijanci in se klatijo po krčmah in spravljajo svoja posestva na kant. Sploh pa je res čudno, da nasprotna gospoda ravno zdaj toliko sili nemščino, ko imamo uže spodnje slovenske srednje šole in dobimo, kakor nam je po ustavi zagotovljeno v kratkem gotovo popolnem slovenske srednje šole. Naklad na deželni normalno-šolski zaklad znaša uže 17% doklade, in če se bode tako delalo naprej, bode drugo leto treba 18%. Zato mislim, da nij treba, da se denar zametava, in to se stori, ako se dovoli 500 gld. za nepotrebni nemški pouk, zatoorej bodem jaz in moji somišljeniki proti dovolitvi glasovali. (Dobro! Dobro!)

Politični razgled.

Notranje dežele.

V Ljubljani 28. septembra.

Delegacije, ki se bodo sešle v dan 25. oktobra v Budapešti, sprejel bode Nj. Veličanstvo presvitli cesar v svojem gradu v Budi. Obe zbornici ogrskega državnega zbora volili bosta ude ogrske delegacije precej, ko se konstituirala sesija. Prva seja ogrskega sabora in gosposke zbornice prične se v dan 7. oktobra.

Gorenjeavstrijsko „društvo kmetov“ predalo bode deželnemu zboru dve peticiji. V jednej se bo prosilo, da se mandatna doba deželnih poslancev skrči na 3 leta, da se naj pri direktnih volitvah glasovi oddajajo tajno, in da se naj pomnoži število poslancev kmetijskih občin; druga bode zahtevala ustanovitev kolonij za nepoboljšljive kaznjence.

V **Zadru** izhajajoči „Narodni list“ poroča, da je trgovski minister obljubil v prihodnjem zasedanju državnega zbora predložiti nasvet, naj bi se dalmatinska železnica podaljšala do Knina.

Po **hrvaškem** deželnem zboru nasvetovana postava o utelesenji vojaške granice nij zadobila cesarjevega potrdila, ker je bila zbornica nekaj točk vladine predloge premenila. To se bode deželnemu zboru, ki se snide 5. oktobra, dalo na znanje s cesarskim rescriptom, in predloga se bo vzela še jedenkrat v posvetovanje.

Povodom blagoslovljenja doma v **Djakovaru** se bode, kakor se čuje, osnovala nova politična stranka, obstoječa iz zmernih Starčevićijancev, članov neodvisne narodne stranke in srbskih narodnjakov. Profesor Daničić-u je posebno pri srci ustanovitev take jugoslovanske spravljive stranke. Bog daj vspeha i sreča junačka!

Iz **Kotora** se javlja, da so v črnogorskem Kolašinu nastali neredi, prouzročeni po tujih agitatorjih. Gouverneur Novi-Pazara odposlal je oddelek nizamov v turški Kolašin, da pomnoži posadko.

Vnanje države.

Začasni **ruski** tiskovni reglement je car ta teden potrdil. Po njem morajo uredništva tistih listov, ki vsaj po jedenkrat na teden izhajajo, potem ko so se trikrat opomnila in jim je pretekla doba sistiranja, vsako število odposlati tisti večer pred izidom k cenzuri. Cenzorjem je dovoljeno rečene številke ako treba zatreči, brez da bi se urednik poklical pred sôd. Uredniki listom, ki izhajajo brez preventivne cenzure, morajo na zahtevo ministra notranjih zadev objaviti ime in stan tistega, ki je spisal inkrimirani članek. Rzsodba o popolnem ali pa začasnem zatrenji kakega lista gre ministru notranjih zadev v zvezi z ministri za nauke in pravosodje in z nadprokuratorjem sv. Synode. — Minister notranjih zadev, grof Tolstoj, podal se je na Dunaj. Ignatjev dobil je odpust za štiri tedne, da potuje v inozemstvo.

Iz **Tunisa** se poroča: Pri Kairouan-u je napadlo 400 marodêrjev 60 francoskih konjikov, kateri so spremljali topografičen misijon. Načelnik Francozom je ubit in 7 moč poškodovanih; marodêrji so izgubili okoli 30 moč in 50 ranjencev.

O **Egiptu**: Khedive izdal je proklamacijo, v kateri izjavlja, da je Arabi-paša in vojska, ki ga je slušala, uzrok ustanku, kateri je žugal pogubiti vso deželo. Anglija ima v Egiptu veliko interesov glede deželnih financ in prometa po sueškem kanalu in v obrambo tega vdeleženja je bila prisiljena mešati se v zadeve Egipta. Anglija nijma v mislih, da bi si prisvojila deželo, ampak on (khe-dive) sam je naprosil vodjo angleške vojske, da mu pomaga pri ustanovitvi prejšnjega redu in pri kaznjenju ustašev. Dolžnost je torej vsakega lojalnega Egiptčana, da mu kolikor le more pomaga pri njegovem poslu. Vsaki, kdor bi se temu branil, smatral se bode puntarjem. — Mej Arabijevimi listi, ki so jih zaplenili v Zagazigu in Kahiri, se nahaja mnogo telegramov od somišljenikov in mnogo ponudb francoskih in nemških častnikov. Khedive brani pismo, ki ga je pisal Arabi ob času angleško-francoskega učitimata, ko je resigniral na mesto vojne ministra. V njem pravi, da ostane, akoravno je odložil dostojanstvo ministra, vedno še glava narodne stranke, in da mu morajo vedno še pokorni biti in nobenemu drugemu ne. Pismo je podpisano: Arabi, prezident narodne stranke. —

Domače stvari.

— (Deželni zbor kranjski) odločil je v današnji seji po predlogu gosp. dra. Bleiweisa viteza Trsteniškega in gosp. Luckmana za po vodnji unesrečene v Tirolske 600, v Koroske 400 gld. — Ko je nastopil Vesteneck kot poročevalec deželnemu proračunu, zapustili so narodni poslanci ostentativno zbornico. Jako burna debata o nemškem gledališči, katero bi radi spravili v nomejeno oblast nemškutarjev, se danes zaradi poznega časa (ob treh popoldne) nij mogla dovršiti in se bode nadaljevala jutri. Obširno poročilo v jednem prihodnjih listov.

— (V včerajšnji seji mestnega zbora ljubljanskega) sklenilo se je po predlogu pravnega in personalnega odseka, v katerega imenu je poročal dr. Zarnik, odgovoriti na dopis deželnega odbora, da ljubljansko mesto nijma nič proti prodaji licealnega poslopja, kateri hoče kupiti erar za 40.000 gld. Ta denar se potem porabi za stavbo muzeja, a mestu ostane zavarovana pravica, imeti v tem poslopji še nadalje brezplačno svojo ljudsko šolo. Dr. Suppan predlaga, naj si mesto pridrži samo deset let še pravico, biti v poslopji. Proti predlogu odseka govorila sta tudi dr. Schaffer in Dežman. Pri glasovanji pal je dr. Suppanov, in se sprejel po dr. Zarniku stavljeni nasvet. Natančneje poročilo prihodnjic.

— (Jour fixe) literarnega in zabavnega kluba, prvi v tej sesiji, je jutri zvečer ob 8. uri pri Tavčarji.

— (Novi koleki) izdajo se in pridejo v promet s 1. januarjem 1883.

— („Popotnik“), v Celji izhajajoči šolski list, preseli se baje ob novem letu v Maribor ter zapusti — tandem denique — Rakusch-ovo tiskarno.

— (Središkega poštarja) Grilca, ki je izneveril nekoliko tisoč in pobegnil, prijeli so, kakor poroča „Slov. Gosp.“, v Monakovem in poslali v Celje.

— (Spremembe v Lavantinskeji škofiji.) Č. g. Anton Jazbec postane župnik in dekan

v Mahrenbergu, č. g. Janez Böheim, župnik v Dolu; Zagorje razpisano je do 18. oktobra. Č. g. Gostenčnik v Rečici bil je od mrtvouda zadet, pa mu je zopet bolje.

Telegrami „Slovenskemu Narodu“:

Kajiro 28. septembra ob 5. uri popoldne. Danes popoldne ob 4. uri, ko se je vršila po častnikih priredjena dirka, nastala je velika eksplozija, za njo pa več malih, salvam podobnih eksplozij. Kacih 20 minut pozneje zopet grozovita eksplozija, za njo pa zopet manjši poki. Evropci in Arabci beže. Menda je vlak z municijo napolnen vnel se blizu kolodvora. Kakih 30 mrtvih. Dirka ustavljena, velika razburjenost.

Kajiro 28. septembra ob 6. uri zvečer. Eksplozije trajajo na dalje v prestankih po komaj pol minute. Kolodvor gori. Ogenj je menda nastal vsled izredne vročine, 106° Fahrenheit, katero je železna streha na kolodvoru še pomnožila. Škoda ceni se na 100.000 funtov sterlingov. Mej mrtvimi in ranjenimi je več angleških vojakov.

Razne vesti.

* Najmrzlejši kraj na svetu.) Po objavljenih opazovanjih nekega angleškega učenjaka je dokazano, da je najmrzlejši kraj na svetu Vrhovansk v Sibiriji. Do zdaj je bil Jakutsk na tem glasu, pa Vrhovansk ima veliko nižjo temperaturo. Poprečna mesečna temperatura znaša januarja — 45°, februarja — 49°, marca pa — 33° Celsius. Najsilnejši mraz bil je 31. decembra 1871, v ta dan kazal je termometer — 63° Celsius.

Meteorološko poročilo.

A. V Ljubljani:

Dan	Čas opazovanja	Stanje barometra v mm.	Temperatura	Vetrovi	Nebo	Mokrina v mm.
25. septembra	Ob 7. uri zjutraj	739.18 mm.	+ 8.4°C	slaboten vzhod	oblačno	8.20 mm. dežja.
	ob 2. uri popoldne	736.96 mm.	+ 16.3°C	brezvetrije	oblačno	
	ob 9. uri zvečer	734.37 mm.	+ 12.8°C	slaboten vzhod	oblačno	
26. septembra	ob 7. uri zjutraj	730.41 mm.	+ 11.8°C	brezvetrije	oblačno	6.25 mm. dežja.
	ob 2. uri popoldne	730.74 mm.	+ 13.7°C	slaboten vzhod	oblačno	
	ob 9. uri zvečer	731.63 mm.	+ 13.0°C	slaboten vzhod	oblačno	
27. septembra	ob 7. uri zjutraj	730.53 mm.	+ 11.6°C	brezvetrije	oblačno	25.20 mm. dežja.
	ob 2. uri popoldne	729.74 mm.	+ 14.8°C	slaboten jugozahod	oblačno	
	ob 9. uri zvečer	730.53 mm.	+ 12.2°C	slaboten jugozahod	oblačno	
28. septembra	ob 7. uri zjutraj	729.54 mm.	+ 11.0°C	slaboten jugozahod	oblačno	10.40 mm. dežja.
	ob 2. uri popoldne	732.95 mm.	+ 12.4°C	slaboten jugozahod	oblačno	
	ob 7. uri zvečer	735.47 mm.	+ 8.4°C	slaboten jugozahod	deloma jasno	

B. V Avstriji sploh:

Zračni pritisk je na zahodu povsod precej močno pal, na vzhodu pa jednak ostal; vsled tega je bil nejednako-merneje razdeljen in so se razločki mej maksimum in minimum zvikšali. Vetrovi so tudi postali vsled tega nekoliko močnejši in so prevladovali povsod južni in vzhodni vetrovi. Temperatura je na vzhodu jednaka ostala, na zahodu pa močno pala; razloček mej maksimum in minimum je znašal 12° C. Nebo je bilo povsod še vedno ali popolnem ali vsaj deloma oblačno, vreme še vedno večinoma deževno.

Dunajska borza

dné 29. septembra.

Papirna renta	76 gld. 70	kr.
Srebrna renta	77	30
Zlata renta	95	40
5% marcna renta	92	90
Akcije narodne banke	825	—
Kreditne akcije	317	50
London	119	10
Srebro	—	—
Napol.	9	44
C. kr. cekini	5	64
Nemške marke	58	15
4% državne srečke iz l. 1854	250 gld. 120	75
Državne srečke iz l. 1864	100	170
4% avstr. zlata renta, davka prosta	95	25
Ogrska zlata renta 6%	119	35
„ „ 4%	87	90
„ „ papirna renta 5%	86	95
5% štajerske zemljišč. odvez. oblig.	104	—
Dunava reg. srečke 5%	100 gld. 115	—
Zemlj. obč. avstr. 4 1/2% zlati zast. listi	118	70
Prior. oblig. Elizabetine zapad. železnice	98	25

Prior. oblig. Ferdinandove sev. železnice	106	25
Kreditne srečke	100 gld.	174
Rudolfove srečke	10	19
Akcije anglo-avstr. banke	120	125
Tramway-društ. velj. 170 gld. a. v.	229	75

Zahvala.

Načelnštvo vrhniškej prostovoljne požarne straži ima prijetno dolžnost, da se vsem blagim dobrotnikom, kateri so z darili za tombolo ali pa z nakupom tablic pripomogli do človekoljubnega vspeha, ki je pridobil za društvo 160 gld., potem pa še posebno udom prostov. požarnih straž v Velikem Otoku, Postojini in Logatecu za njihovo vdeležitev pri tomboli, v imenu društva najiskrenejše zahvali.

Vrhnika, v 27. dan septembra 1882.

(628)

Karol Mayer, načelnik.

Potrebujem

jednega ali pa tudi dva mizarska pomagaja iz dežele, če tudi nista popolnem izučena, da sta le čednega vedenja in delavna. Kdor ima čas in veselje, naj se oglasi pismeno ali osebno pri

Matiji Zupan-u,

izdelatelji kovaških in ključarskih mehov v Kropi na Gorenjskem.

(623-2)

Licitacija

moške in otroške obleke bode ta ponedeljek v tukajšnjem čitalniškem poslopji, v prodajalnici g. Orehka.

V Ljubljani, v 29. dan septembra 1882.

(627-1)

Oskrbništvo konkurzne mase.

Mazilo za lase!

Po prof. dr. Pithu.

Jedno najboljših sredstev, da se prostor, kjer rasó lasje, utrđi in da lasje ne izpadajo, ob enem jim daje lep lesk in se uporablja z gotovim vspehom pri tisočih.

1 lonček za dolgo časa samo 60 novcev prodaje pravega le lekarna „pri samorogu“, v Ljubljani na Mestnem trgu. (467-10)

Umrlí so v Ljubljani:
26. septembra: Reza Koridi, finančnega respicianta žena, 49 let, 11 mes., Dunajska cesta št. 25. — Marija Omersa, delavka v tovarni za tobak, 26 let, Krakovski ulice št. 22, za jetiko. — Jožef Tomić, ostrijev sin, 19 mes., Sr. Petra cesta št. 3, za jetiko.
28. septembra: Neža Gradšek, delavka, 66 let, Hradek-kijeva Vas št. 5, za starostjo.
V deželnej bolnici:
21. septembra: Anton Lubič, dinnarjev sin, 2 let, za Pem-plygus malignus.
25. septembra: Mihael Rak, delavec, 20 let, za vročinsko boleznijo.

Tujci:
28. septembra.
Pri **Stonu**: Kalina z Dunaja. — Schein iz Grada. — Siger z Dunaja. — Fr. Attems iz Ljubljane. — Schnabel iz Grada. —
Pri **Malič**: Rosse iz Trsta. — Klein z Dunaja. — pl. Föli iz Pola. — Orel z Dunaja. — Rebič iz Zagreba. — Klüh iz Praga.
Pri **avstrijskem cesarji**: Kirschal iz Lambrehta.
Pri **bavarskem dvoru**: Nagy z Dunaja. — Kančić iz Sevnice. — Reitner iz Grada. — Friedenheim, Diem, Tupe z Dunaja.

Oglasila

na

dné 30. septembra 1882

vršujočo se

subscripcijo

na

loze „Rudečega križa“

trikrat v letu srečkanje,
glavni dobitek 200.000 goldinarjev,

prejema

brez stroškov

menjalnica

(613-3)

J. C. MAYER

v Ljubljani.

Loterijski zajem avstrijskega društva rudečega križa.

SUBSCRIPCIJA

na **250.000 lozov po gld. 10.— Nominale**

loterijskega zajma avstrijskega društva rudečega križa
v kurzu gld. 12.50 za komad.

C. kr. privilegirana avstrijska deželna banka ponuja od lozov, ki jih je kupila od avstrijskega društva rudečega križa, oddelek 250.000 komadov v občno subscripcijo s temi-le pogoji:

1. Subscripcijska cena za jeden komad je gld. 12.50 a. v., od te se mora gld. 4 gotovega denarja za vsaki komad precej pri naznativni subscripciji uložiti. Ostanek gld. 8.50 a. v. plača se naj dva dni po izjavi reparticije. Od tega roka naprej računijo se zraven še obresti po 6 od sto ter se ima uplačilo najdalje do 31. oktobra 1882 izvesti.

2. Subscripcija se bode vršila dné

30. septembra 1882

in sicer:

na **Dunaji** pri likvidaturi c. kr. priv. avstrijske deželne banke,
v **Budapešti** pri ogrskem društvu deželne banke na akcije,
v **Pragi** pri pemskej unionbanki,
v **Brnu** v menjalnici moravske eskomptne banke,
v **Gradi** v menjalnici štajerske eskomptne banke,
v **Lincu** pri banki za Gorenje Avstrijsko in Solnograško,
v **Lvovu** pri c. kr. priv. gališkej hypothečnej banki na akcije,
v **Črnovicah** pri bukovinskem zemljiščnem kreditnem zavodu

ob urah, ki so sploh odmerjene za promet.

Razen tega sprejemajo se subscripcijska naznanila na Dunaji po največ menjalnicah in po imenitnejših krajih avstro-ogrške monarhije, v katerih se nahajajo deželne ali družbe gospej v pomoč avstrijskega društva rudečega križa ali pa njihove podružnice, da jih potem posredno objavijo pri mestu subscripcije na Dunaji.

3. Ako bi se več podpisalo, kakor je namenjeno za subscripcijo, se bodo podpisani komadi primerno reducirali ter si pridrži c. kr. priv. avstrijska deželna banka zá-se pravico, da določi način reparticiji.

4. Zneski, ki so se uplačali pri subscripciji, pa so v slučaju redukcije preostali, se uporabijo v doplačilo subscribiranih lozov. Kar bi v tó še potem primanjalo, mora se plačati v času v točki 1. določenem. Če bi pa kaj preostajalo, se takoj v gotovem denarji izplača.

5. Naznanila subscripcije naj se zgodé po obrazcih, ki se v za to odločenih subscripcijskih krajih brezplačno oddajó. Vsak subscriber dobi, ko je oddal subscripcijsko naznanilo in plačal v točki 1. določeni znesek 4 gld. a. v. za vsaki komad, potrdilo subscripcije, za katero se po publikaciji subscriberntu uročí efektívni lozi.

DUNAJ, 20. septembra 1882.

(606-3)

C. kr. priv. avstrijska deželna banka.